

Rodič a rodičovství v digitální éře

Rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem

Pedagogická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Chytrá síť **O₂**

Rodič a rodičovství v digitální éře (výzkumná zpráva)

© Kamil Kopecký, René Szotkowski

O2 Czech Republic & Univerzita Palackého v Olomouci

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace © 2018

(v 1.0)

Obsah

1. Úvodní slovo.....	4
2. Identifikace výzkumu	5
3. Metodologie	5
3.1 Procedura	5
3.2 Participanti výzkumu	5
3.3 Limity.....	6
4. Výsledky	7
4.1 Děti a mobilní dotyková zařízení pohledem rodičů.....	7
4.1.1 Kontakt dítěte s mobilním telefonem a tabletem.....	7
4.2 Co ví rodiče o chování svých dětí v online prostředí?	8
4.2.1 Limitování času tráveného dětmi na internetu.....	8
4.2.2 Děti a online obsah.....	9
4.2.3 Rodiče a děti ve světě YouTube.....	11
4.2.4 Rodič jako nástroj prevence.....	13
4.3 Rodiče v online světě.....	14
4.3.1 Jak nakládají rodiče se svými vlastními osobními údaji?.....	14
4.3.2 Jak nakládají rodiče s osobními údaji svých dětí?.....	15
4.3.3 Rodič jako oběť rizikového chování.....	17
4.3.4 Rodič jako pachatel	17
4.4 Rodič ve světě online technologií (pohledem rodičů).....	18
4.4.1 Jaké online služby využívají rodiče nejčastěji?	18
4.4.2 Dovednosti rodičů v oblasti online služeb.....	20
4.4.3 Dovednosti rodičů v oblasti práce s mobilním telefonem.....	20
5. Shrnutí – zajímavá zjištění.....	21
6. Citace	24
7. Kontakty	26

1. Úvodní slovo

Výzkum **Rodič a rodičovství v digitální éře I – Rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem** – se zaměřuje na cílovou skupinu, která v současnosti není dostatečně zmapovaná, a to na rodiče. Rodič má na dítě předškolního a školního věku zásadní vliv, ovlivňuje jeho názory, postoje, chování, působí také jako nástroj primární prevence, proto je nezbytné tuto cílovou skupinu podrobněji prozkoumat.

Výzkum mapuje, **zda a jakými způsoby rodiče regulují využívání technologií dětmi, jaké strategie regulace volí, zda mají přehled o tom, jaké aktivity děti v online prostředí provozují, zda dětem omezují přístup k různým druhům nežádoucího obsahu, jak rodiče hodnotí fenomén youtubering, jakým způsobem realizuje ve vztahu k dětem prevenci apod.** Stejně tak nás zajímalo, **jakým způsobem se v online světě chová rodič** – jak nakládá se svými osobními údaji, ale také osobními údaji svých dětí, zda v online prostředí zažívá rizikové formy komunikace a zda se také útoků v online prostředí sám dopouští apod.

Do výzkumu se zapojilo celkem **1093 rodičů** z celé ČR.

Pojďte společně s námi navštívit a pochopit svět rodičů, který je často velmi odlišný od světa jejich vlastních dětí.

autoři

2. Identifikace výzkumu

Výzkum **Rodič a rodičovství v digitální éře** byl realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Navazuje na výzkumy rizikového chování dětí a dospělých v online prostředí realizované stejným týmem v letech 2015–2017.

Výzkum byl financován ze zdrojů O2 Czech Republic v rámci tzv. smluvního výzkumu, nebyly využity veřejné prostředky státu ani Evropské unie.

3. Metodologie

3.1 Procedura

Jako základní výzkumný nástroj byl zvolen anonymní online dotazník, který byl distribuován do všech krajů ČR.

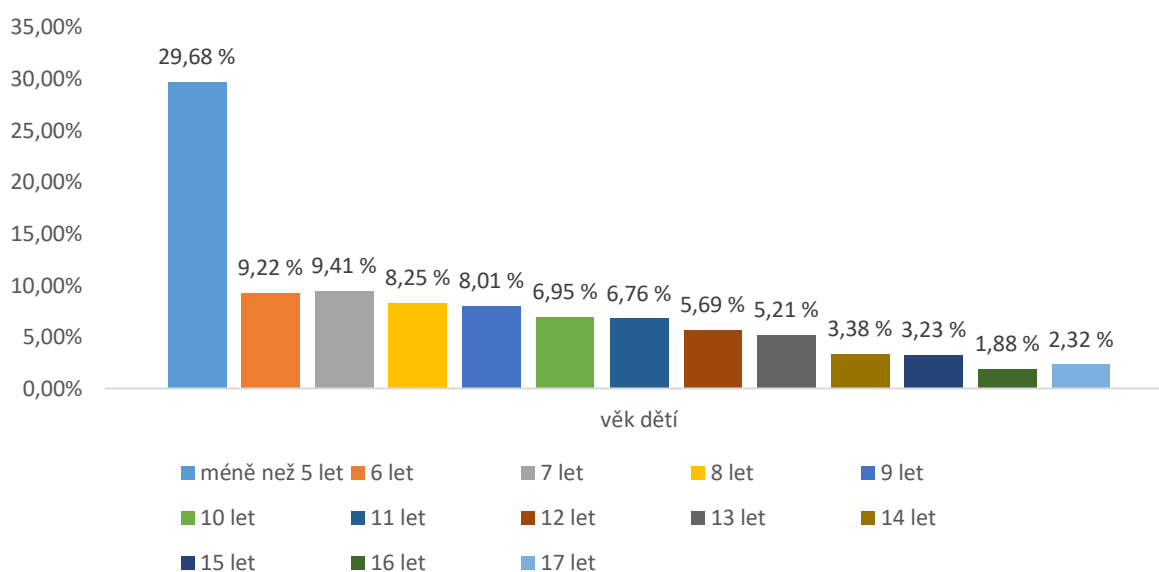
Sběr dat probíhal od 1. 4. 2018 do 15. 8. 2018. V následujících týdnech pak proběhlo vyhodnocení dílčích výstupů a jejich interpretace. K detailnímu vyhodnocení dat byl využit statistický software Statistica.

3.2 Participanti výzkumu

Do výzkumu se zapojilo celkem **1093 respondentů** (z toho 86,46 % žen a 13,27 % mužů) ve věku od 25 do 64 let. Průměrný věk činil 37,7 let (modus 40). Participanti pocházeli ze všech krajů ČR – nejvíce z hlavního města Praha, Moravskoslezského a Středočeského kraje.

Největší část vzorku tvořili respondenti se dvěma dětmi (48,67 %), následování respondenty s jedním dítětem (30,65 %). Z pohledu pohlaví tvořily 48,02 % souboru dětí dívky.

Graf 1 Věková struktura dětí respondentů

3.3 Limity

Realizovaný výzkum je sondou do problematiky chování dospělých v online prostředí. Jeho výsledky – vzhledem k nižšímu počtu respondentů (kteří jsou aktivními uživateli internetu) - nelze zcela zobecnit na celou populaci (internetově neaktivních rodičů), přesto z nich lze s úspěchem vycházet pro další více podrobná reprezentativní výzkumná šetření.

4. Výsledky

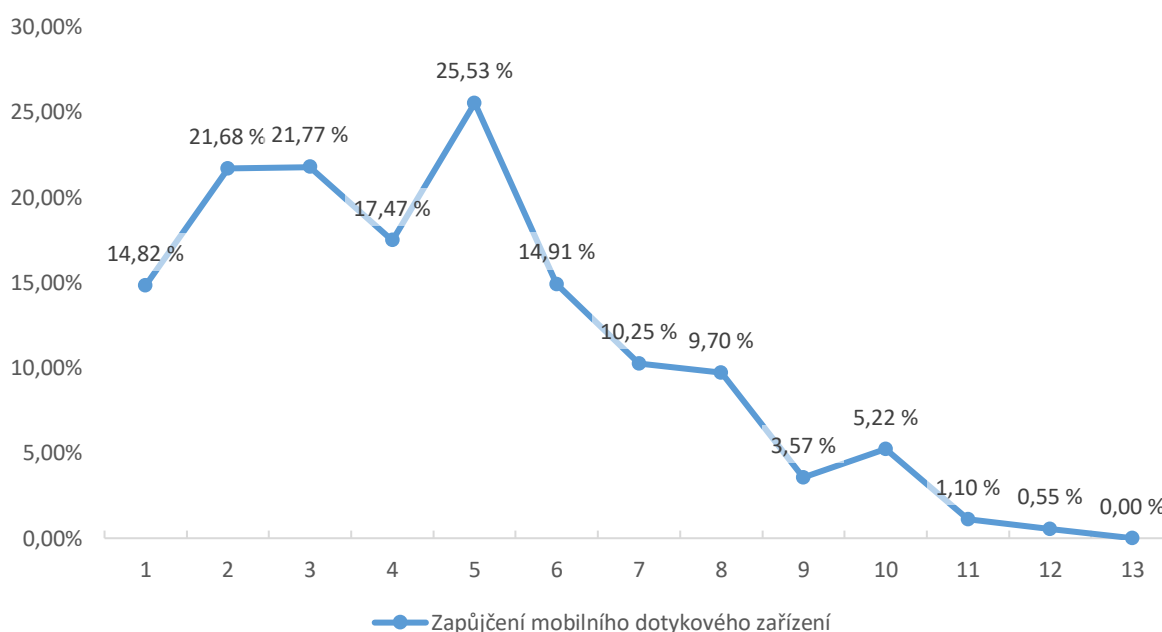
4.1 Děti a mobilní dotyková zařízení pohledem rodičů

4.1.1 Kontakt dítěte s mobilním telefonem a tabletem

V úvodní části našeho výzkumu jsme se zaměřili na to, v kolika letech dítě zažívá první kontakt s mobilním dotykovým zařízením (telefonem, tabletem) – tedy, kdy rodiče dítěti mobilní telefon zapůjčují a od kolika let má dítě vlastní mobilní dotekové zařízení.

Děti jsou v kontaktu s mobilním telefonem či tabletem již od útlého věku – rodiče dětem tato zařízení „půjčují“ v podstatě od 1 roku života. K výraznému poklesu zápůjčky pak dochází ve věku 6-7 let, kdy děti od svých rodičů získávají takto zařízení do vlastnictví.

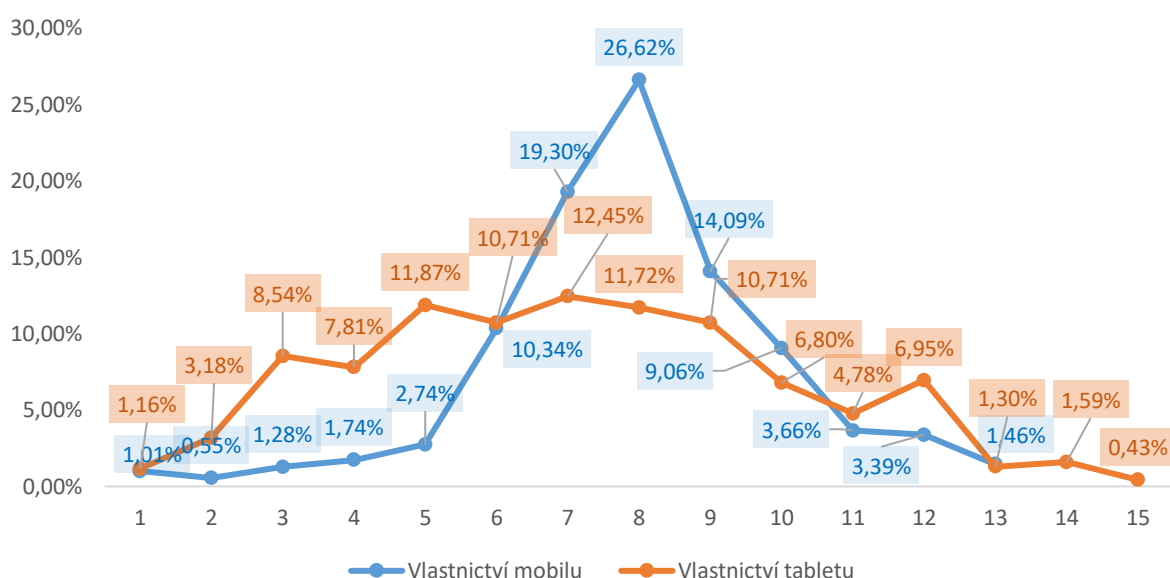
Graf 2 Zápůjčka mobilního telefonu či tabletu

n = 1093

Nejvíce dětí získává vlastní mobilní telefon mezi 7-9 rokem života (v souvislosti s přechodem na základní školu), v našem souboru postupně mobilní telefon získaly děti všech respondentů. Více než 63,22 procent rodičů odpovědělo, že svým dětem pořídilo rovněž vlastní tablet. Co je zajímavé, tablet (pokud jej rodič dítěti pořídí) vlastní děti dříve, než mobilní telefon – např. zaměříme-li se na děti ve věku 5 let, tablet vlastní 11,87 % dětí, zatímco mobilní telefon necelá 3 procenta. Tablet je vnímán spíše jako zdroj zábavy či poučení, zatímco mobilní telefon rodiče pořizují jako nástroj komunikace (přestože je fakticky dětmi využíván především k zábavě).

Graf 3 Vlastnictví mobilního telefonu a tabletu

n = 691

4.2 Co ví rodiče o chování svých dětí v online prostředí?

Hlavní část našeho výzkumu byla orientována na to, co vlastně rodiče vědí o chování svých dětí v online prostředí a jak jsou schopni zajistit v tomto prostředí jejich bezpečí.

4.2.1 Limitování času tráveného dětmi na internetu

Přes 73 % rodičů odpovědělo, že svému dítěti omezují čas trávený na internetu, proto nás zajímalo, jakým způsobem tento čas konkrétně limitují, na základě čeho a jakým způsobem. Rodiče zpravidla pro omezení času kombinují více různých metod.

Nejčastějším způsobem limitování volného času dítěte v online prostředí je ústní dohoda s dítětem, jejíž dodržování rodič kontroluje (67 % rodičů tuto formu využívá). Logicky následuje vypnutí techniky samotným dítětem jako známka respektování ústní dohody (ve 45 % případů). Další způsob, který volí 38 % rodičů, představuje odebrání/poskytnutí techniky dítěti (tj. rodič např. v konkrétní dobu na konkrétní čas zapůjčí tablet a po uplynutí doby jej dítěti odebere).

Co je zajímavé, **drtivá většina rodičů nepoužívá žádné softwarové nástroje, které by čas trávený dítětem u počítače limitovaly.**

Tabulka 1. Způsoby limitování volného času dítěte tráveného na internetu

Způsob limitování času	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ústní dohodou s dítětem (rodič provádí důslednou kontrolu).	753	68,89
Vypnutím techniky (dítě samo vypne techniku, respektuje dohodu).	493	45,11
Odebráním / poskytnutím techniky dítěti.	417	38,15
Ústní dohodou s dítětem (rodič neprovádí kontrolu).	303	27,72

Vypnutím techniky (rodič vypne techniku, je to součástí dohody s dítětem).	175	16,01
Dítě na internetu nijak neomezují.	156	14,27
Vypnutím techniky (rodič vypne techniku, dítě nerespektuje dohodu).	108	9,88
Softwarovým řešením (specializovaným software, který automatizuje kontrolu).	64	5,86
Hardwarovým řešením (na úrovni routeru, který automatizuje kontrolu)	22	2,01
Písemnou dohodou s dítětem.	0	0

n = 1093

4.2.2 Děti a online obsah

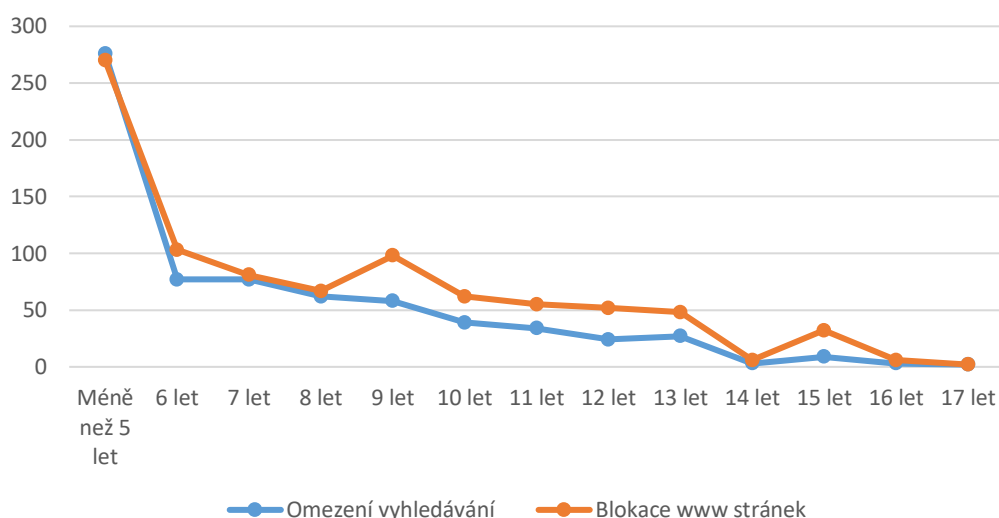
V další části našeho výzkumu jsme se zaměřili na povědomí rodičů o tom, co jejich děti dělají v online prostředí. Zajímala nás řada otázek, například, zda rodiče vědí jaké informace děti v online prostředí vyhledávají, jaké stránky navštěvují apod.

82 % rodičů odpovědělo, že vědí, jaké informace na internetu jejich děti vyhledávají, pouze 13 % rodičů se přiznalo, že to nevědí. Podobně rodiče odpověděli i na otázky spojené na navštěvování internetových stránek – **81,24 % rodičů odpovědělo, že vědí, jaké stránky jejich děti na internetu navštěvují.**

Vzhledem k tomu, že internetové vyhledávače umožňují dítěti v zásadě přístup k libovolnému obsahu, zajímalo nás, zda rodiče nějakým způsobem omezují dítěti vyhledávání informací na internetu – zda například dítěti aktivují režim bezpečného vyhledávání v rámci Google či Youtube.

Pouze 37,11 % rodičů odpovědělo, že svým dětem omezuje vyhledávání informací internetu (například pomocí aplikace rodičovské kontroly či přepnutím prohlížeče do bezpečného režimu), **62,89 % rodičů dítěti vyhledávání neomezuje.** Podobná situace nastává i v případě přístupu dětí k některým internetovým stránkám – 47,52 % rodičů odpovědělo, že přístup ke stránkám omezují. Samozřejmě existuje významný rozdíl mezi omezováním přístupu k obsahu u menších dětí a dětí starších (viz graf)

Graf 4 Omezování přístupu k obsahu ve vztahu k věku

$n_{(\text{vyhledávání})} = 691$, $n_{(\text{blokace})} = 882$ (četnosti zahrnují pouze omezované děti)

Výše uvedený graf zachycuje, jak se mění přístup rodičů k omezování vyhledávání a přístupu na konkrétní www stránky – s rostoucím věkem dítěte rodiče omezují dítě v jeho online aktivitách méně. Např. **vyhledávání má regulováno 36,9 % osmiletých, 27,66 % desetiletých, 20,34 % dvanáctiletých, ale např. jen 7 % šestnáctiletých a 4 % sedmnáctiletých dětí.**

Tabulka 2. Který obsah rodiče dětem na internetu omezují

Typ obsahu	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Sexuálně laděný obsah	576	52,7
Násilný nebo odpudivý obsah	564	51,6
Nenávistný nebo urážlivý obsah	474	43,37
Sebepoškozování	464	42,45
Propagace terorismu	452	41,35
Nebezpečné nebo škodu působící činy	433	39,62
Týrání dětí	432	39,52
Seznamky	432	39,52
Dítěti nijak obsah neomezujeme	423	38,7
Sociální sítě (Facebook, Lidé.cz)	408	37,33
E-shopy a aukce	386	35,32
Videochat	382	34,95
Chat (textový)	289	26,44
Úložiště souborů s filmy a hudbou (Uložto, Datoid...)	239	21,87
Online hry	210	19,21
Portály s filmovou produkcí (YouTube, Vimeo...)	92	8,42

n = 1093

Rovněž nás zajímalo, jakým konkrétním způsobem je přístup k obsahu rodiči omezen, tj. zda spoléhají na „dohodu“, nebo zda využívají různá technická řešení. Na prvním místě opět nalzáme ústní dohodu s důslednou kontrolou, tj. rodič se s dítětem dohodne na tom, že dítě nebude tento typ obsahu vyhledávat a navštěvovat. **Pouze cca 20 % rodičů k regulaci přístupu obsahu využívá přepnutí konkrétní služby do bezpečného režimu určeného dětem. Softwarové řešení na bázi systému rodičovské kontroly pak užívá přibližně 15 procent rodičů.** Nabízí se otázka, zda rodiče o možnosti přepnutí konkrétní služby do bezpečného režimu vědí a zda jsou technicky schopni přepnutí zajistit.

Tabulka 3. Způsoby omezování závadného obsahu rodiči

Způsob omezení	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ústní dohodou s dítětem (rodič provádí důslednou kontrolu).	477	43,64
Ústní dohodou s dítětem (rodič neprovádí kontrolu).	239	21,87
Nastavením konkrétní služby do bezpečného režimu určeného dětem (např. bezpečné vyhledávání na YouTube, Google apod.).	216	19,76
Softwarovým řešením (aplikací rodičovské kontroly, která filtruje závadný obsah).	168	15,37
Děti nijak neomezují.	148	13,54
Softwarovým řešením (použitím antivirové ochrany).	106	9,7
Odebráním / poskytnutím techniky dítěti.	98	8,97
Vypnutím techniky (dítě samo vypne techniku, respektuje dohodu).	86	7,87
Vypnutím techniky (rodič vypne techniku, je to součást dohody s dítětem).	50	4,57
Vypnutím techniky (rodič vypne techniku, dítě nerespektuje dohodu).	32	2,93
Hardwarovým řešením (na úrovni routeru, které filtruje obsah).	21	1,92
Písemnou dohodou s dítětem.	0	0

4.2.3 Rodiče a děti ve světě YouTube

Samostatná část výzkumu byla věnována fenoménu, který v současnosti ovlivňuje děti nejvíce – zaměřili jsme se totiž na fenomén YouTube – ovšem očima rodičů. Zajímalo nás, co vlastně rodiče o fenoménu youtuberství vědí, zda videoobsah na YouTube sami konzumují apod.

Drtivá většina rodičů videa na YouTube sleduje (87,65 %), většina z rodičů (55,8 %) však uvedla, že YouTube sledují méně než 1 hodinu týdně. 27,63 % rodičů pak YouTube sleduje zhruba 1 hodinu denně. 11,62 % rodičů uvádí, že YouTube nesledují vůbec.

Stejně tak nás zajímalo, zda rodiče sledují alespoň některé známé youtubery – **85 % rodičů uvedlo, že youtubery nesledují. A pokud youtubery sledují (15 %), v drtivé většině (82,93 %) méně než hodinu týdně.**

Pokud se však zaměříme na děti, **podle odpovědí rodičů více než polovina dětí (58,46 % dětí) youtubery pravidelně sleduje** (v 33 % zhruba hodinu denně, v 22,42 % méně

než hodinu týdně). Fenomén youtuberů je tedy u dětí oblíbený, pro nás zajímalo, zda rodiče s dětmi tuto aktivitu sdílejí, tj. zda sledují youtubery společně. Přibližně 40 % rodičů uvedlo, že s dětmi společně youtubery sledují (nepravidelně), 58,55 % rodičů pak s dětmi youtubery nikdy nesledují a neznají obsah, který youtubeři dětem prezentují. **80 % rodičů rovněž uvedlo, že sledování konkrétních youtuberů dětem nezakazují.**

Youtuberství je fenomén s velkým dopadem, proto nás zajímalo, jak vlastně youtuberství a youtubery rodiče jako celek hodnotí. Dali jsme proto rodičům možnost vybrat 5 výroků (pozitivních, negativních i neutrálních), které podle jejich názorů youtubery vystihují nejlépe (sada výroků byla vyvážená). Následující tabulka zachycuje, které výroky volili rodiče nejčastěji.

Tabulka 4. Názory rodičů na youtubery

Výrok	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Nutí děti k zbytečnému trávení volného času na YouTube.	480	43,92
Jsou pro děti vhodnými vzory.	362	33,12
Nejsou pro děti vhodnými vzory.	343	31,38
Jsou to tvořiví lidé.	314	28,73
Jsou pouze nástrojem reklamy.	305	27,9
Jsou to jedinci, kteří nevytváří smysluplný obsah.	274	25,07
Motivují děti pro to stát se youtubery.	262	23,97
Podporují rozvoj závislosti (např. ve vztahu k počítačovým hrám).	257	23,51
Navádí děti k rizikovým aktivitám (parkur, konzumace pálivých jídel, sebepoškození apod.).	209	19,12
Vytvářejí zajímavé a poučné návody.	209	19,12
Vytvářejí atraktivní obsah vhodný pro mladé lidi.	195	17,84
Podporují svobodu vyjadřování.	177	16,19
Negativně působí na zdraví dětí (nabízejí produkty nevhodné pro zdraví dětí, vytvářejí nevhodné stravovací návyky).	112	10,25
Šíří nepravdivé informace (dezinformace, fake news).	109	9,97
Jsou to lidé, kteří vytvářejí extrémní obsah (sami se např. dopouštějí trestných činů či přestupků)	88	8,05
Vytvářejí naučný obsah přístupný mladému publiku.	86	7,87
Popularizují vědu.	85	7,78
Jsou to lidé, kteří vytvářejí smysluplný obsah.	70	6,4
Jsou to lidé, kteří parazitují na utrpení jiných.	36	3,29
Neodpovědělo	15	1,37

Rodiče hodnotí youtubery jako celek v zásadě negativně, téměř 44 % rodičů vnímá youtubery jako někoho, kdo nutí děti ke zbytečnému trávení volného času na YouTube. 33 % rodičů vnímá youtubery jako vhodné vzory a 31 % jako vzory negativní. V pořadí 10 nejčetnějších výroků o youtuberech nalezneme 6 výroků zcela negativních (zbytečné trávení času, nevhodné vzory, pouze nástroj reklamy, obsah není smysluplný, podporují

rozvoj závislostí, nabádají k rizikovým aktivitám), 3 výroky pozitivní (vhodné vzory, tvořiví lidé, vytvářejí zajímavé návody) a 1 neutrální.

4.2.4 Rodič jako nástroj prevence

Vzhledem k výskytu rizikových komunikačních forem v online prostředí předpokládáme, že jsou rodiče aktivními články primární prevence, proto jsme se v další části výzkumu zaměřili právě na toto téma.

Mezi nejčastější formy preventivních aktivit rodičů především **rozhovor s dítětem o nebezpečích na internetu, ve kterém rodič seznamuje dítě s riziky** (76 %), ale také rozhovor, ve kterém je aktivní především dítě, které seznamuje rodiče s tím, jaké aktivity provozuje na internetu (51,24 %).

Tabulka 5. Formy preventivních aktivit

Preventivní aktivita	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Rozhovor s dítětem o nebezpečích na internetu (rodič učí dítě).	836	76,49
Rozhovor s dítětem o nebezpečích na internetu (dítě učí rodiče a rodič na informace reaguje např. dítě řekne rodiči, co dělalo na internetu, jaké youtubery sledovalo atd.).	560	51,24
Prevenční v oblasti rizik na internetu jsme zatím neřešili.	164	15
Zhlédnutí preventivně zaměřeného filmu.	143	13,08
Návštěva přednášky zaměřené na prevenci rizik na internetu.	133	12,17
Návštěva webových stránek zaměřených na prevenci rizik na internetu.	130	11,89
Hra (simulace rizikové situace).	89	8,14
Četba knihy zaměřené na prevenci rizik na internetu.	62	5,67
Neuvedlo	29	2,65
Doma prevenci neřešíme, je to úkol školy či jiné instituce.	3	0,27

V rámci preventivních aktivit rodiče řeší s dětmi řadu témat, která jsou s chováním v online prostředí spojena, především **komunikaci s neznámými lidmi (80,6 %), ochranu osobních údajů (64,23 %), agresi na internetu (55,44 %) a internetové seznamování (53,34 %)**. Mezi další témata patří například problematika youtuberství, dezinformace a nepravdivé zprávy na internetu, ale také např. sexualita a nelegální obsah v online prostředí.

Tabulka 6. Témata preventivních aktivit

Téma	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Komunikace s neznámými lidmi.	881	80,6
Ochrana osobních údajů (fotografie, jméno a příjmení, kontakty apod.).	702	64,23
Agrese na internetu (kyberšikana, vyhrožování apod.).	606	55,44

Seznamování v online prostředí.	583	53,34
Youtube a youtubeři.	514	47,03
Nepravdivé informace na internetu (fake news).	494	45,2
Sexualita (pornografie apod.).	487	44,56
Nelegální obsah na internetu (filmy, audio obsah, programy a hry) a softwarové pirátství).	348	31,84
Podvody spojené s online hrami.	290	26,53
Nenávist k národnostním menšinám v online prostředí.	276	25,25
Podvody spojené s nakupováním a dražbami.	275	25,16
Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě (parkour apod.).	264	24,15
Sebepoškozování.	223	20,4
Autorská práva.	213	19,49
Negativní působení sekt.	213	19,49
Žádná témata s dětmi neřešíme.	202	18,48
Poruchy příjmu potravy.	186	17,02

4.3 Rodiče v online světě

V našem výzkumu mapujeme rodiče v online světě, proto nás zajímalo, jaké služby rodiče v online světě nejčastěji využívají, jak nakládají se svými osobními údaji a jak nakládají také s osobními údaji svých dětí.

Mezi nejčastější služby využívané rodiči v online světě patří e-mail (92,31 %), Facebook (91,4 %), Facebook Messenger (69,72 %) a WhatsApp Messenger (51,42 %), na dalších místech nalezneme např. populární Skype, či sluby Instagram a Pinterest.

4.3.1 Jak nakládají rodiče se svými vlastními osobními údaji?

Práce s osobními údaji je běžnou součástí primární prevence rizikového chování na internetu, zajímalo nás tedy, jak vlastně se svými vlastními osobními údaji nakládají rodiče. **Rodiče v online prostředí běžně sdílejí především své jméno a příjmení (92,5 %) a také fotografii obličeje (68,62 %) a e-mail (41,63 %).** Osobní údaje sdílejí především v rámci sociálních sítí a různých druhů instant messengerů (Skype, Messenger, WhatsApp).

Tabulka 7. Které osobní údaje rodiče sdílejí na internetu?

Osobní údaj	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
jméno a příjmení	1011	92,50
fotografii obličeje	750	68,62
email	455	41,63
telefonní číslo	169	15,46
žádný	51	4,67
adresu školy	44	4,03
adresu bydliště	42	3,84
kontaktní údaje k Skype, Viber apod.	32	2,93

rodné číslo	7	0,64
heslo k emailovému účtu	4	0,37
PIN kreditní karty	0	0,00

n = 1093

Ne vždy však rodiče v online světě uvádí své skutečné osobní údaje a podobně jako děti mohou vytvářet i různé druhy falešných profilů, proto nás zajímalo, zdali mají rodiče v online světě založen i účet, ve kterém využívají smyšlených osobních údajů. **10,89 % rodičů potvrdilo, že v online světě disponují falešným účtem.**

4.3.2 Jak nakládají rodiče s osobními údaji svých dětí?

Náš výzkum také zjišťoval, zda rodiče v online světě pracují také s osobními údaji svých vlastních dětí, zda např. sdílejí jejich fotografie apod.

Tabulka 8. Umisťování fotografií dětí na internet

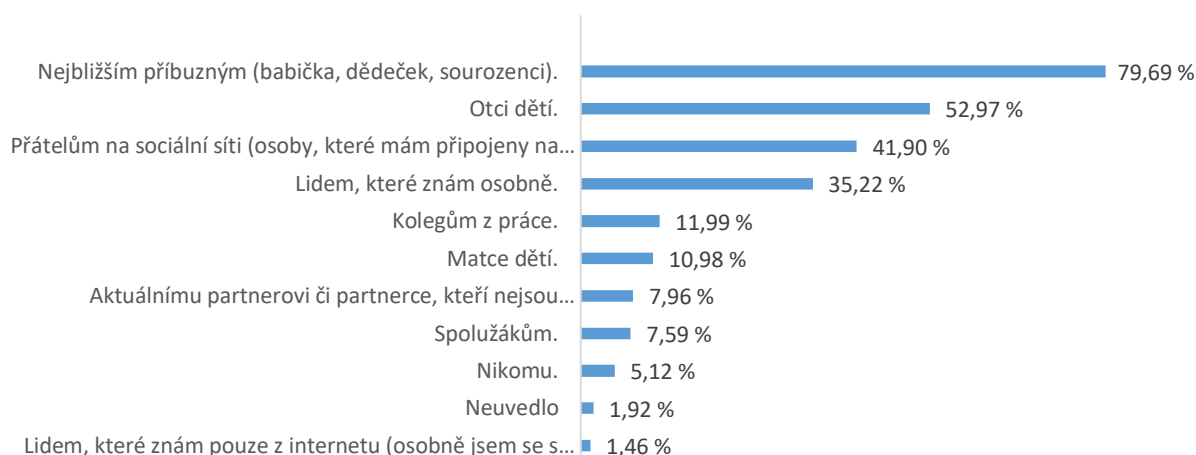
Umisťování fotografií dětí na internet	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano, na vlastní profil na sociální síti (režim Přátele, tj. fotografie vidí pouze vaši přátelé).	812	74,29
Ano, mám je v emailu.	226	20,68
Ano, na cloudové úložiště (Dropbox, Google Drive, OneDrive, iCloud...).	209	19,12
Ne neumístil/a	155	14,18
Ano, na veřejnou fotogalerii např. Rajče.net.	98	8,97
Ano, na vlastní profil na sociální síti (režim Veřejný, tj. fotografie vidí kdokoli).	56	5,12
Ano, na speciální námi vytvořenou www stránku.	36	3,29
Ano, na webové úložiště (Uložto, Datoid, eSoubory, Hellspy...).	10	0,91
Ano, na blog.	9	0,82
Ano, na profil na sociální síti, který jsem dítěti založil/a (např. po jeho narození).	3	0,27

N = 1093

Také nás zajímalo, zda rodiče fotografie svého dítěte odeslali v online prostředí jiným osobám. **61,76 % rodičů uvedlo, že fotografii svého dítěte odeslalo jiné osobě pomocí emailu, 59,84 % pomocí instant messengeru (Skype, WhatsApp, FB Messenger), 38,43 % pomocí MMS a 33,58 % pomocí sociální sítě (např. sdílením s konkrétní osobou).** Více než polovina rodičů tedy fotografie svých dětí aktivně šíří.

Důležité také je, komu vlastně rodiče fotografie svých dětí zpřístupňují. Z hlediska četnosti se na **první místě umístili blízcí příbuzní dítěte (prarodiče, sourozenci) – těm zpřístupnilo fotografie dětí téměř 80 % rodičů.** Na dalších místech se umístil otec dítěte (tj. např. matka sdílí fotografii s otcem dítěte) a hned na třetí pozici najdeme **přátele na sociální síti, se kterými sdílí fotografie dětí 41,90 % rodičů.**

Graf 5 Komu rodiče zpřístupňují fotografie svých dětí?

N = 1093

U sdílení fotografií je třeba posoudit, co vlastně zachycují a zda je obsah fotografie pro dítě či rodiče potenciálně zneužitelný. Proto jsme se zaměřili na to, jaké druhy fotografií svých dětí rodiče umístili na internet a jaké druhy fotografií odeslali jiným osobám.

Rodiče nejčastěji sdílejí fotografie, které umožňují dítě identifikovat (podle obličeje), ale neobsahují sexuální obsah (81,7 %) – rodiče tak dobrovolně prozrazují identitu svých dětí. Pětina rodičů (20,22 %) také sdílí fotografie, na kterých jsou jejich děti částečně obnaženy a je možné určit jejich identitu. 3,5 % rodičů rovněž připustilo, že na internetu sdíleli fotografii svého obnaženého dítěte v novorozeneckém či kojeneckém věku.

Tabulka 9. Druhy fotografií dětí sdílené rodiči na internetu

Druh fotografie dítěte sdílené rodiči na internetu	Čtenost (n)	Relativní četnost (%)
Fotografie, na kterých je dítě zahaleno, ale je možné rozpoznat jeho obličej.	893	81,70
Fotografie, na kterých je dítě částečně obnaženo a je možné rozpoznat jeho obličej (např. fotografie v plavkách u bazénu zepředu).	221	20,22
Žádné.	129	11,80
Fotografie, na kterých je dítě zahaleno, ale není možné rozpoznat jeho obličej.	86	7,87
Fotografie, na kterých je dítě částečně obnaženo, ale není možné rozpoznat jeho obličej (např. fotografie v plavkách u bazénu, u moře...).	63	5,76
Fotografie, na kterých je dítě zcela obnaženo a je možné rozpoznat jeho obličej (dítě je v novorozeneckém či kojeneckém věku).	38	3,48
Fotografie, na kterých je dítě zcela obnaženo, ale není možné rozpoznat jeho obličej.	4	0,37
Fotografie, na kterých je dítě zcela obnaženo a je možné rozpoznat jeho obličej (dítě je staršího věku).	0	0,00
Neuvedlo	25	2,29

N = 1093

Druhy fotografií, které jsou rodiči odesílány jiným osobám, pak mají podobnou strukturu.

4.3.3 Rodič jako oběť rizikového chování

V rámci našeho výzkumu jsme se zaměřili také na to, zda sami rodiče zažili v online prostředí některou z rizikových komunikačních situací. Více než polovina rodičů uvedla, že v online prostředí nic rizikového nezažila (54,25 %). Přesto však téměř třetina rodičů uvedla, že na internetu zažila slovní urážky, ponižování či zesměšňování, 17,75 % rodičů také uvedlo, že se v online prostředí stali terčem podvodu.

Tabulka 10. Rizikové situace, které zažili rodiče v online světě

Riziková situace	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Nic z výše uvedených možností jsem nezažil/a.	593	54,25
Někdo Vám slovně ublížil prostřednictvím internetu či mobilního telefonu (ponižoval vás, urážel, zesměšňoval nebo Vás jinak slovně ztrapňoval).	245	22,42
Někdo mě v on-line prostředí podvedl (v rámci nakupování, aukce, inzerátu apod.).	194	17,75
Někdo Vás obtěžoval prostřednictvím prozvánění (např. opakovaně, večer, delší dobu).	175	16,01
Někdo se bez Vašeho svolení dostal do Vašeho elektronického účtu (např. emailu, účtu na sociální síti apod.).	126	11,53
Někdo o mně na internetu šířil negativní hodnocení (negativní hodnocení a komentáře služeb, které provozuji).	71	6,5
Někdo Vám vyhrožoval nebo Vás zastrásoval pomocí služeb internetu nebo mobilního telefonu.	70	6,4
Někdo prostřednictvím internetu či mobilního telefonu šířil fotografii, která Vás měla ponižit, zesměšnit nebo jinak ztrapnit.	40	3,66
Někdo Vám založil falešný profil na sociální síti.	22	2,01
Někdo zneužil Váš účet k tomu, aby Vás dostal do problémů (např. Vaším jménem obtěžoval Vaše přátele).	15	1,37
Někdo Vás pomocí služeb internetu nebo mobilního telefonu vydíral.	13	1,19
Někdo prostřednictvím internetu či mobilního telefonu šířil zvukovou nahrávku, která Vás měla ponižit, zesměšnit nebo jinak ztrapnit.	3	0,27
Někdo prostřednictvím internetu či mobilního telefonu šířil Vaší intimní fotografii.	0	0
Někdo prostřednictvím internetu či mobilního telefonu šířil videonahrávku, která Vás měla ponižit, zesměšnit nebo jinak ztrapnit.	0	0
Neuvedlo	12	1,1

4.3.4 Rodič jako pachatel

V našem anonymním šetření nás také zajímalo, zda se samotní rodiče stávají v online prostředí aktivními agresory a zda na ostatní uživatele internetu aktivně útočí, případně se dopouštějí rizikové aktivity (např. sextingu apod.). **82,80 % rodičů uvedlo, že se žádné z forem rizikového chování v online prostředí nedopouštějí.** Přesto však 4,21 % rodičů potvrdilo, že např. šířilo v online prostředí svou intimní fotografii (sexting), 3,75 % rodičů se dopouštělo verbální agrese, ponižování či zesměšňování a 3,57 % rodičů proniklo bez svolení do elektronického účtu jiné osoby. Zajímavé také je, že 2,2 % rodičů o někom záměrně šířila negativní hodnocení služeb, které oběť provozuje (např. hodnocení

lékaře, řemeslníka apod.), a 2,1 % rodičů šířilo internetem fotografii, která měla někoho ponížit, zesměšnit či ztrapnit.

4.4 Rodič ve světě online technologií (pohledem rodičů)

V další části našeho výzkumu jsme se zaměřili na to, zdali se rodiče cítí digitálně gramotnými a jaké druhy technologií aktivně využívají. Na úvod je třeba říci, že jsme respondenty našeho výzkumu získali právě v online prostředí, lze tedy předpokládat, že jde o rodiče, kteří mají s prací s IT alespoň minimální zkušenosti.

4.4.1 Jaké online služby využívají rodiče nejčastěji?

V našem výzkumu jsme se zaměřili mimo jiné na to, které online služby využívají rodiče nejčastěji. Pro vyhledávání informací rodiče volí nejčastěji **Google vyhledávač, se kterým pracuje 91,4 % rodičů**, 51 % respondentů pak potvrdilo že využívá také Seznam.cz (tj. Kombinuje Google vyhledávač a Seznam.cz). Z prohlížečů rodiče preferují **Google Chrome (82 %)** následovaný prohlížečem Mozilla Firefoxem a Microsoft Explorerem.

Přehled nejčastějších aktivit rodičů v online prostředí zachycuje následující tabulka.

Tabulka 11. K jakým účelům používáte internet?

Aktivita	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Komunikace prostřednictvím emailu.	966	88,38
On-line nakupování v e-shopech.	929	85,00
Internetové bankovníctví.	901	82,43
Získávání informací potřebných pro pracovní / studijní účely.	893	81,70
Využívání sociálních sítí.	893	81,70
Další formy on-line nakupování (jízdenky, vstupenky, letenky, ubytování apod.).	638	58,37
On-line rezervace (rezervace návštěv úřadů, rezervace ubytování apod.).	590	53,98
Komunikace v reálném čase mimo sociální sítě (chat, Viber, Skype, ICQ apod.).	580	53,06
On-line nakupování prostřednictvím bazarů či inzertních portálů.	563	51,51
Využívání školních informačních systémů (on-line žákovská knížka, on-line rozvrh, on-line omluvenky apod.).	554	50,69
Sledování videosouborů v reálném čase (např. YouTube, sledování internetové televize apod.).	478	43,73
Poslech on-line audio obsahu (on-line rádio, audio soubory na YouTube apod.).	445	40,71
Vyhledávání pracovních příležitostí (zaměstnanecký poměr, brigáda).	422	38,61
Prohlížení a komentování internetového zpravodajství.	374	34,22
Hlasování v anketách.	353	32,30
Účast v on-line peticích a výzvách.	269	24,61
On-line nakupování služeb (uzavírání pojistek a jiných druhů smluv).	264	24,15
Hraní on-line her.	204	18,66
Účast v on-line diskuzích.	203	18,57
Provozování a správa vlastní webové stránky.	137	12,53
Sledování pornografie.	129	11,80
On-line dražby a aukce.	100	9,15
Provozování a správa YouTube kanálu.	51	4,67
Provozování a správa blogu.	40	3,66
Internetové sázky.	29	2,65
On-line seznamování (Tinder, eDarling apod.).	26	2,38

N = 1093

4.4.2 Dovednosti rodičů v oblasti online služeb

Více než 80 procent rodičů potvrdilo, že mají základní uživatelské dovednosti:

1. Umí napsat, odeslat, přeposlat e-mail (98 %).
2. Umí vyhledat dopravní spojení (vlak, autobus) (96 %).
3. Umí stahovat soubory z internetu (95 %).
4. Umí nakupovat na internetu zboží (92 %).
5. Umí naplánovat trasu výletu s využitím mapového systému (90 %).
6. Umí ověřovat informace v online prostředí (90 %).
7. Umí přeložit text z cizího jazyka do češtiny (85 %).

Problém však nastává v oblasti bezpečnosti – především nastavení základních bezpečnostních parametrů pro vyhledávání na internetu:

1. **Pouze 46 % rodičů uvedlo, že umí nastavit bezpečné vyhledávání k blokování nevhodného obsahu ve vyhledávači Google.**
2. **Pouze 36 % rodičů uvedlo, že umí nastavit režim omezeného vyhledávání na Youtube.**

4.4.3 Dovednosti rodičů v oblasti práce s mobilním telefonem

Více než polovina rodičů (58,74 %) **má základní dovednosti** v oblasti práce s mobilním telefonem – umí telefonovat, posílat SMS, spravovat kontakty, nastavit vyzvánění, připojení k WiFi apod.).

Pokročilé dovednosti potvrdilo 39,07 % rodičů – ti umí např. nastavit automatické zálohování, propojit mobil s online účtem, přepnout službu do bezpečného režimu vyhledávání (Google), změnit práci s daty apod.

5. Shrnutí – zajímavá zjištění

Rodiče i jejich děti jsou aktivními uživateli internetu a internetových služeb všeho druhu. Ne vždy se však v online prostředí chovají bezpečně.

Děti jsou v kontaktu s mobilním telefonem či tabletem již od útlého věku – rodiče dětem tato zařízení „půjčují“ v podstatě od 1 roku života. K výraznému poklesu zápůjčky pak dochází ve věku 6-7 let, kdy děti od svých rodičů získávají tato zařízení do vlastnictví.

Nejvíce dětí získává vlastní mobilní telefon mezi 7-9 rokem života (v souvislosti s přechodem na základní školu). Více než 63,22 procent rodičů odpovědělo, že svým dětem pořídilo rovněž vlastní tablet. Co je zajímavé, tablet (pokud jej rodič dítěti pořídí) vlastní děti dříve než mobilní telefon – např. zaměříme-li se na děti ve věku 5 let, tablet vlastní 11,87 % dětí, zatímco mobilní telefon necelá 3 procenta.

Hlavní část našeho výzkumu byla orientována na to, co vlastně rodiče vědí o chování svých dětí v online prostředí, a jak jsou schopni zajistit jejich bezpečí.

Zajímalo nás limitování volného času dítěte v online prostředí. Nejčastěji se jedná o ústní dohodu s dítětem, jejíž dodržování rodič kontroluje (67 % rodičů tuto formu využívá). Logicky následuje vypnutí techniky samotným dítětem jako známka respektování ústní dohody (ve 45 % případů). Další způsob, který volí 38 % rodičů, představuje odebrání/poskytnutí techniky dítěti (tj. rodič např. v konkrétní dobu na konkrétní čas zapůjčí tablet a po uplynutí doby jej dítěti odebere). **Drtivá většina rodičů nepoužívá žádné softwarové nástroje, které by čas trávený dítětem u počítače limitovaly.**

V další části našeho výzkumu jsme se zaměřili na povědomí rodičů o tom, co jejich děti dělají v online prostředí. **82 % rodičů odpovědělo, že vědí, jaké informace na internetu jejich děti vyhledávají**, pouze 13 % rodičů se přiznalo, že to nevědí. Podobně rodiče odpověděli i na otázky spojené na navštěvování internetových stránek – **81,24 % rodičů odpovědělo, že vědí, jaké stránky jejich děti na internetu navštěvují.**

Pouze 37,11 % rodičů odpovědělo, že svým dětem omezuje vyhledávání informací internetu (například pomocí aplikace rodičovské kontroly či přepnutím prohlížeče do bezpečného režimu), 62,89 % rodičů dítěti vyhledávání neomezuje.

S rostoucím věkem dítěte rodiče omezují dítě v jeho online aktivitách méně. Mění se tak přístup rodičů k omezování vyhledávání a přístupu na konkrétní www stránky.

Pouze cca 20 % rodičů k regulaci přístupu obsahu využívá přepnutí konkrétní služby do bezpečného režimu určeného dětem. Softwarové řešení na bázi systému rodičovské kontroly pak užívá přibližně 15 % rodičů.

Samostatná část výzkumu byla věnována fenoménu, který v současnosti ovlivňuje děti nejvíce – zaměřili jsme se totiž na fenomén YouTube – ovšem očima rodičů.

Drtivá většina rodičů videa na YouTube sleduje (87,65 %), většina z rodičů (55,8 %) však uvedla, že YouTube sledují méně než 1 hodinu týdně. 27,63 % rodičů pak YouTube sleduje zhruba 1 hodinu denně. 11,62 % rodičů uvádí, že YouTube nesledují vůbec.

Stejně tak nás zajímalo, zda rodiče sledují alespoň některé známé youtubery – **85 % rodičů uvedlo, že youtubery nesledují. A pokud youtubery sledují (15 %), v drtivé většině (82,93 %) méně než hodinu týdně.**

Podle odpovědí rodičů více než polovina dětí (58,46 % dětí) youtubery pravidelně sleduje (v 33 % zhruba hodinu denně, v 22,42 % méně než hodinu týdně).

Youtuberství je fenomén s velkým dopadem, proto nás zajímalo, jak vlastně youtuberství a youtubery rodiče jako celek hodnotí. **Jako celek hodnotí rodiče youtubery v zásadě negativně, téměř 44 % rodičů vnímá youtubery jako někoho, kdo nutí děti ke zbytečnému trávení volného času na YouTube.** 33 % rodičů vnímá youtubery jako vhodné vzory a 31 % jako vzory negativní.

Vzhledem k výskytu rizikových komunikačních forem v online prostředí předpokládáme, že jsou rodiče aktivními články primární prevence, proto jsme se v další části výzkumu zaměřili právě na toto téma.

V rámci preventivních aktivit rodiče řeší s dětmi řadu témat, která jsou s chováním v online prostředí spojena, především **komunikaci s neznámými lidmi (80,6 %), ochranu osobních údajů (64,23 %), agresi na internetu (55,44 %) a internetové seznamování (53,34 %).**

V našem výzkumu mapujeme rodiče v online světě, proto nás zajímalo, jaké služby rodiče v online světě nejčastěji využívají, jak nakládají se svými osobními údaji a jak nakládají také s osobními údaji svých dětí.

Rodiče v online prostředí běžně sdílejí především své jméno a příjmení (92,5 %) a také fotografii obličeje (68,62 %) a e-mail (41,63 %). Osobní údaje sdílejí především v rámci sociálních sítí a různých druhů instant messengerů (Skype, Messenger, WhatsApp).

Také nás zajímalo, zda rodiče v online prostředí odeslali fotografie svého dítěte jiným osobám. **61,76 % rodičů uvedlo, že fotografii svého dítěte odeslalo jiné osobě pomocí emailu, 59,84 % pomocí instant messengeru (Skype, WhatsApp, FB Messenger), 38,43 % pomocí MMS a 33,58 % pomocí sociální sítě (např. sdílením s konkrétní osobou).** Více než polovina rodičů tedy fotografie svých dětí aktivně šíří.

Rodiče nejčastěji sdílejí fotografie, které umožňují dítě identifikovat (podle obličeje), ale neobsahují sexuální obsah (81,7 %) – rodiče tak dobrovolně prozrazují identitu svých dětí. Pětina rodičů (20,22 %) také sdílí fotografie, na kterých jsou jejich děti částečně obnaženy, a je možné určit jejich identitu. 3,5 % rodičů rovněž připustilo, že na internetu sdíleli fotografii svého obnaženého dítěte v novorozeneckém či kojeneckém věku.

V rámci našeho výzkumu jsme se zaměřili také na to, zda sami rodiče zažili v online prostředí některou z rizikových komunikačních situací, případně zda se samotní rodiče stávají v online prostředí aktivními agresory. Více než polovina rodičů uvedla, že v online prostředí nic rizikového nezažila (54,25 %). Přesto však téměř třetina rodičů uvedla, že na internetu zažila slovní urážky, ponižování či zesměšňování, 17,75 % rodičů také uvedlo, že se v online prostředí stali terčem podvodu. **82,80 % rodičů uvedlo, že se žádné z forem rizikového chování v online prostředí nedopouštějí.** Přesto však 4,21 % rodičů potvrdilo, že např. šířilo v online prostředí svou intimní fotografii (sexting), 3,75 % rodičů se dopouštělo verbální agrese, ponižování či zesměšňování a 3,57 % rodičů proniklo bez svolení do elektronického účtu jiné osoby.

Rodiče považují své technické dovednosti pro práci s online službami za velmi dobré, nicméně pouze **polovina z nich je schopna zabezpečit alespoň základní filtrování obsahu vyhledávání v prostředí Google vyhledávače (46 %) či serveru YouTube (36 %).** Přitom právě tyto služby jsou jejich dětmi využívány nejčastěji.

6. Citace

Rodič je nejdůležitějším článkem prevence rizikového chování a jeho úloha je nezastupitelná. Ne každý rodič se však orientuje v komplikovaném světě online technologií, světě sociálních médií, messengerů a youtuberů. Velké množství rodičů nereguluje žádným způsobem přístup dětí k online obsahu, takže se děti snadno setkávají i s obsahem vyloženě závadným a nebezpečným. Pozitivní je, že **většina rodičů z našeho výzkumu rizika spojená s používáním internetu v zásadě nepodceňuje a témata spojená s rizikovým chováním dětí na internetu řeší alespoň rozhovory s dítětem.** Na druhou stranu většina rodičů (téměř 80 %) nepoužívá pro zajištění bezpečnosti dětí žádná technická řešení (bezpečné vyhledávání, systémy rodičovské kontroly apod.).

Doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D. (Univerzita Palackého v Olomouci)

informační společnosti.

Digitální technologie radikálním způsobem vstupují do všech oblastí lidského života, formují jej a ovlivňují, a to jak z pozitivního, tak i negativního hlediska. Mění společenské konvence a kladou stále větší nároky na sociální kompetence každého člena společnosti. **Je tedy důležité, aby se tato skutečnost odrazila i ve výchově, a zejména pak ve výchově rodinné, která má podstatný vliv na formování osobnosti jedince.** Náš výzkum *Rodič a rodičovství v digitální éře I – Rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem* jsme proto zaměřili na rodiče, abychom zmapovali vybraná rizika rodičovství v prostředí v

PhDr. René Szotkowski, Ph.D. (Univerzita Palackého v Olomouci)

Výzkum ukázal zajímavý trend i mimo virtuální svět a to, jak roste důvěra mezi rodiči a dětmi. To je z psychologického a výchovného hlediska určitě pozitivní posun. Rodiče spoléhají výhradně na důvěru také při pohybu dětí ve virtuálním světě. Tady se ale bohužel ukazuje, že u dětí převládá přirozený strach přiznat, že udělaly něco špatného. Navíc rodičům chybí přímá zkušenost a tak vlastně netuší, co všechno může jejich dětem ve skutečnosti na internetu hrozit.

Opět se tedy potvrzuje, jak důležitá je prevence a osvěta ve všech rovinách. Nezastupitelnou roli hrají různé složky vzdělávání a rodina jako základ, ale přispívat by do budoucna měla ve větší míře právě škola. Digitální gramotnost a hygiena jsou již teď neodmyslitelnou součástí základních životních dovedností. Proto podporujeme různé projekty v oblasti bezpečného chování a ochrany dětí na internetu. Uvědomujeme si však také důležitost samotné školy v systému vzdělávání, a proto se mnohem více zaměříme na jejich podporu.

PhDr. Marie Mališková (O2 Czech Republic a.s.)

7. Kontakty

Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta Centrum prevence rizikové virtuální komunikace

doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

kamil.kopecky@upol.cz

PhDr. René Szotkowski, Ph.D.

rene.szotkowski@upol.cz

www.prvok.upol.cz

www.e-bezpeci.cz

www.digidoupe.cz

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, Olomouc, 77140

O2 Czech Republic a.s.

PhDr. Marie Mališková

marie.maliskova@o2.cz